

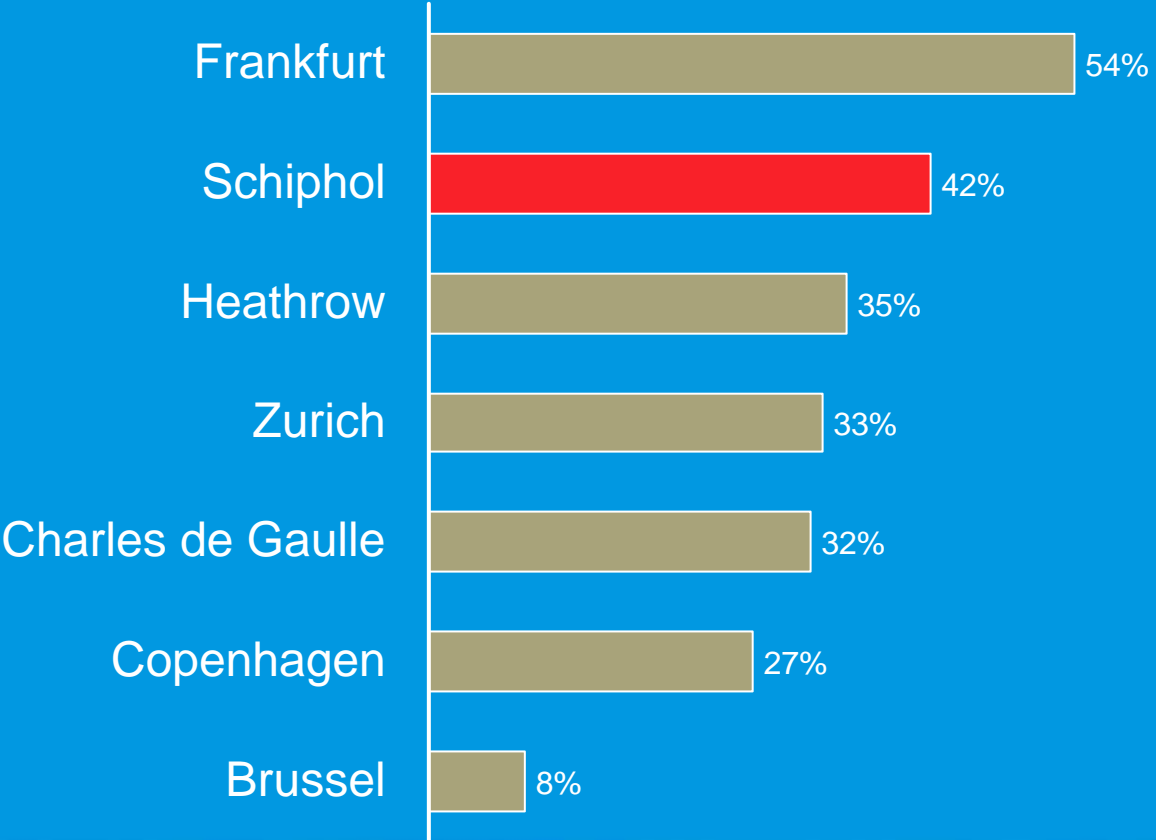
De haan, de zwaan en het nest: de toekomst van Schiphol als hub voor Air France-KLM

Guillaume Burghouwt, Airneth

Presentatie voor workshop tijdens symposium 100 jaar Geografie
Universiteit Utrecht, 19 oktober 2008

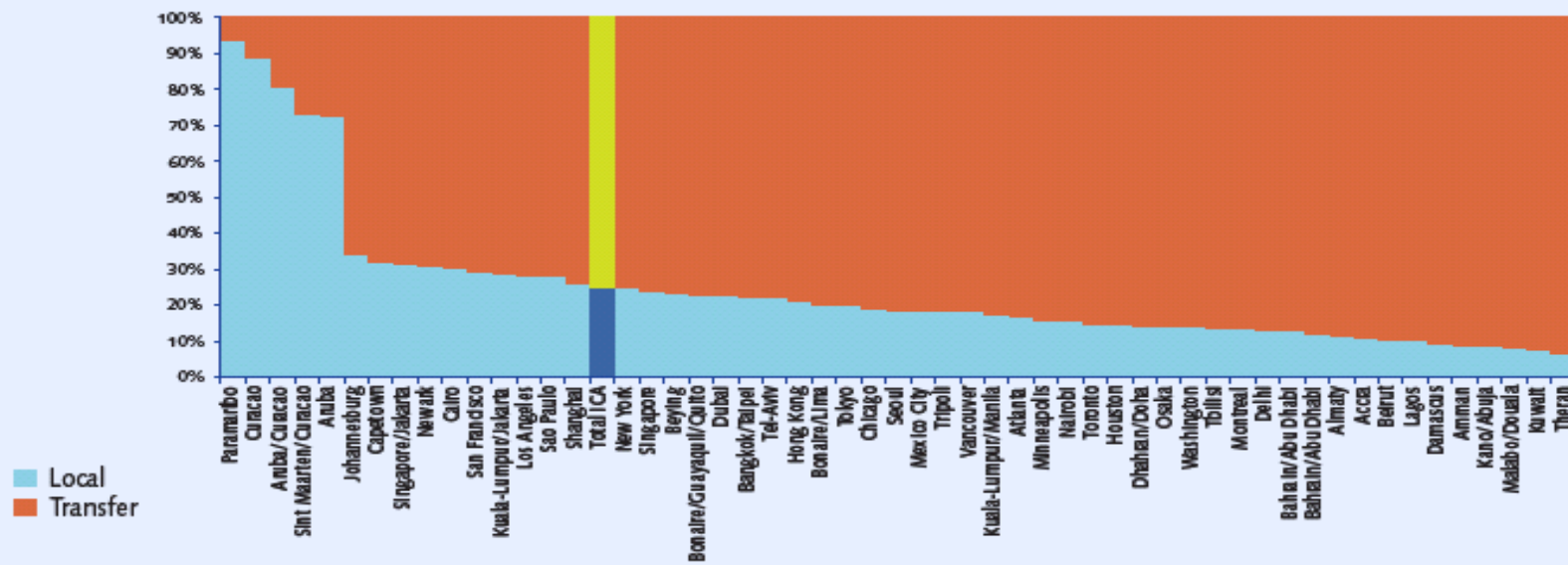

% transferpassagiers op grootste Europese luchthavens in 2006

Transferverkeer is cruciaal voor intercontinentale netwerk op Schiphol

% transfer in het netwerk van KLM per intercontinentale bestemming

Bron: Mainport Schiphol Beleidsinformatie Achtergronddocument (2005)

Transferverkeer is cruciaal voor intercontinentale netwerk op Schiphol

Zonder transferverkeer blijven in het KLM netwerk van de
intercontinentale bestemmingen over:

- Paramaribo, Curaçao, Aruba, Bonaire
- New York
- Hong Kong, Singapore, Bangkok, Kuala Lumpur
- Tel Aviv

Aanname: kleinst mogelijke wide-body vliegtuigtype en bij afwezigheid van
andere carriers

Inhoud

- **Waarom is Schiphol zo belangrijk geworden als overstapluchthaven?**
- **Hoe sterk is de concurrentiepositie van Schiphol in de transfermarkt?**
- **Onzekerheden rond de houdbaarheid van de Schiphol-hub:**
 - **Dual hub systeem Air France-KLM**
 - **Emirates en andere rising stars**
 - **De factor Northwest-Delta**

Inhoud

- **Waarom is Schiphol zo belangrijk geworden als overstapluchthaven?**
- Hoe sterk is de concurrentiepositie van Schiphol in de transfermarkt?
- Onzekerheden rond de houdbaarheid van de Schiphol-hub:
 - Dual hub systeem Air France-KLM
 - Emirates en andere rising stars
 - De factor Northwest-Delta

Oorzaken succes Schiphol (1)

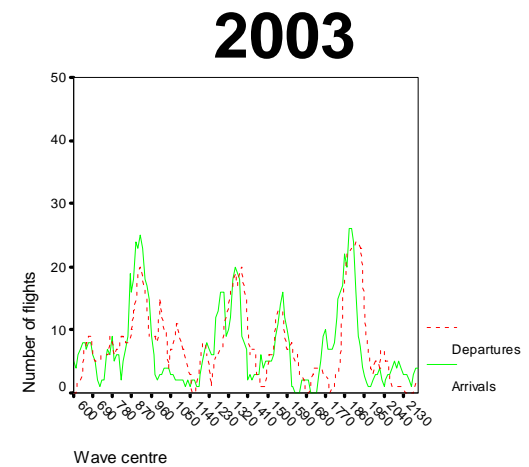
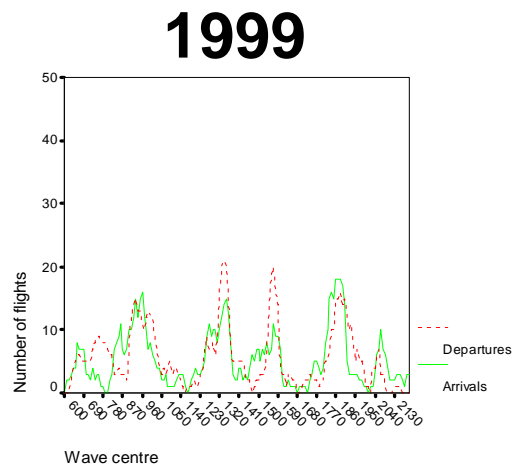
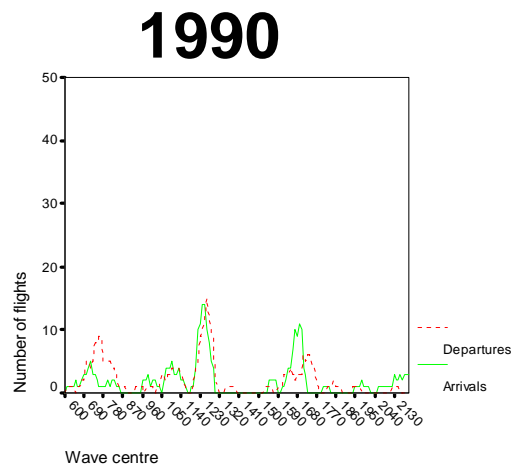
- Strategie van de 'vergroete thuismarkt'
 - Schiphol als 'hidden hub'
 - Stofzuigeren om te groeien
- 'First mover advantages' in de luchtvaartpolitiek
 - Eerste land met Open markt verdrag VS (1978)
 - Eerste land met Open Skies met VS (1991)
(Duitsland 1996, Frankrijk 2001, VK en Spanje 2008!)
 - Liberalisering Nederland-VK markt 1984
 - Schiphol als derde luchthaven van Londen

Oorzaken succes Schiphol (2)

- 'First mover advantages' hub-and-spoke netwerk KLM gedurende jaren negentig: ontwikkelen blokkensysteem en feedernetwerk
- Samenwerking met Northwest airlines: het 'hub-hub' model
- Infrastructuur:
 - Piekuurcapaciteit
 - One terminal layout en minimum connecting time
- Geografische locatie

Ontwikkeling van Schiphol als hub: het blokkensysteem van KLM

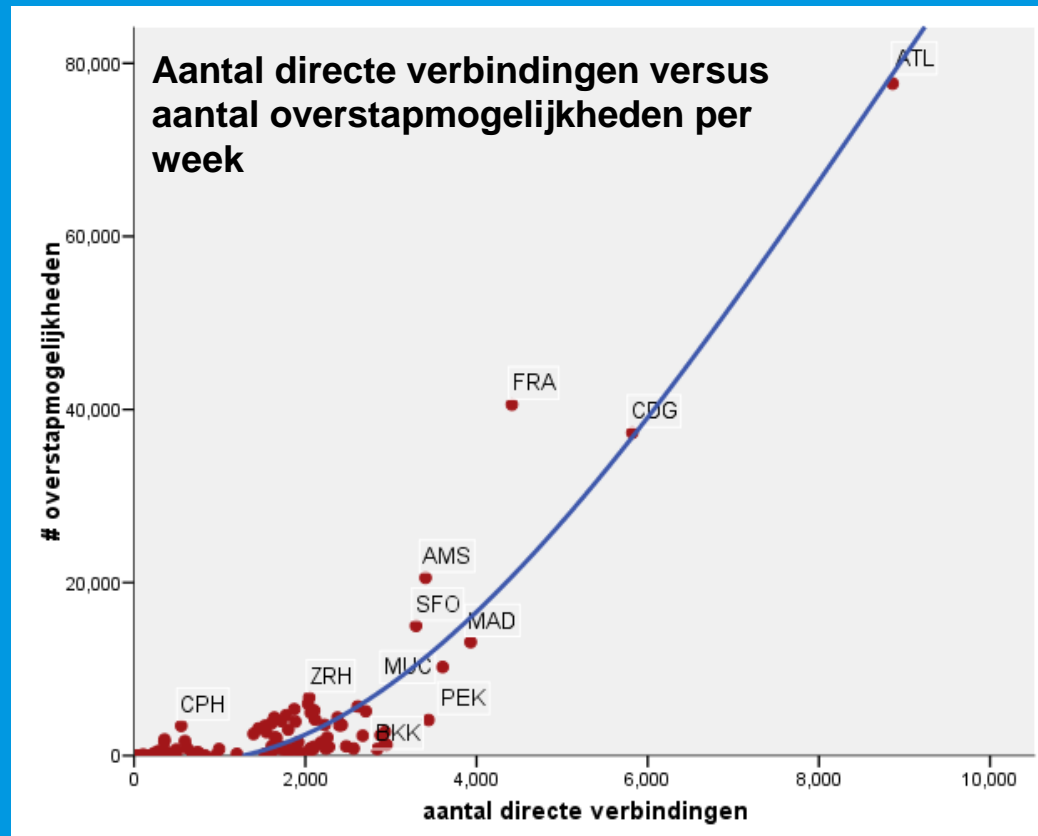
— vertrekken

— aankomsten

Tijd van de dag =>

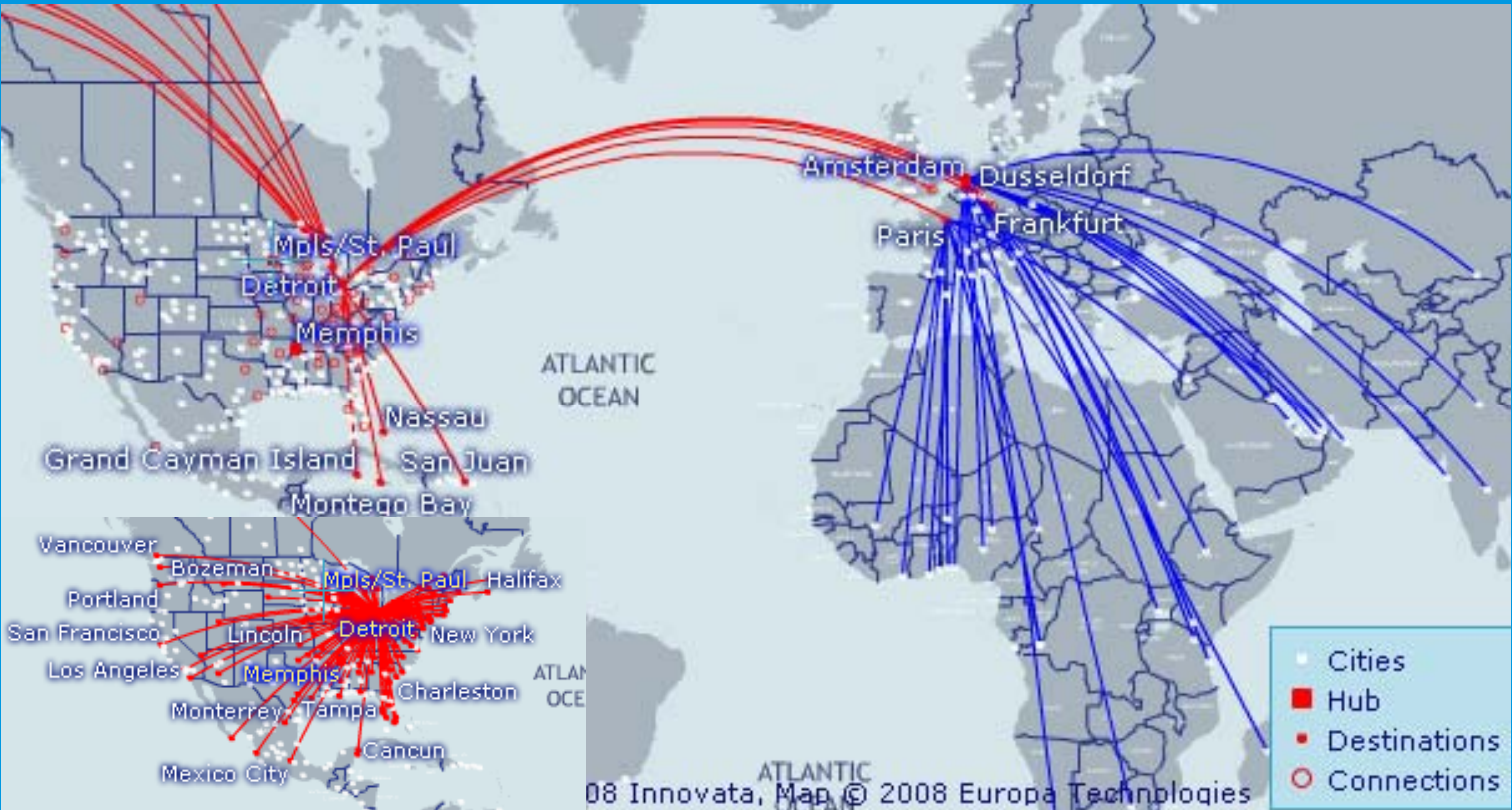
Bron: Burghouwt (2007)

Het hefboommechanisme van het hub-and-spoke systeem zorgt voor niet-lineaire netwerkvoordelen

De samenwerking met Northwest: het 'hub-hub' of 'hondenkluifmodel'

Resultaat: transfervervoer op Schiphol van 20% in 1980 tot 30% begin jaren negentig en 42% in 2006

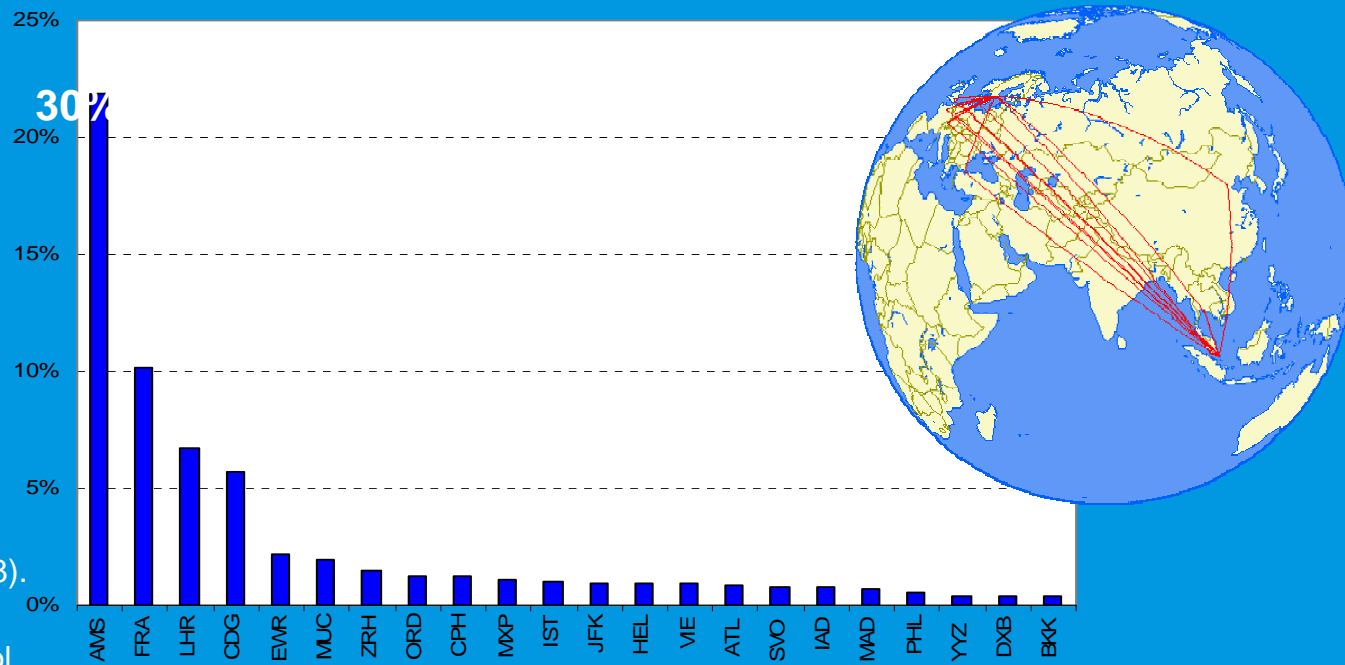

Inhoud

- Waarom is Schiphol zo belangrijk geworden als overstapluchthaven?
- **Hoe sterk is de concurrentiepositie van Schiphol in de transfermarkt?**
- Onzekerheden rond de houdbaarheid van de Schiphol-hub:
 - Dual hub systeem Air France-KLM
 - Emirates en andere rising stars
 - De factor Northwest-Delta

Huidige concurrentiepositie van Amsterdam als hub: Frankfurt, Heathrow, Parijs belangrijkste concurrenten

Marktaandeel (% pax) concurrerende hubs op overstapverbindingen waar KLM en partners via Schiphol ook actief zijn

Bron: SEO (2008).
Concurrentie
analyse Schiphol.

Nieuwe spelers op komst als we op lager geografisch schaalniveau kijken

Belangrijkste concurrenten in de transfermarkt via Schiphol per regio

Noord-Amerika	Azië	Europa	Midden-Oosten	Afrika	Latijns-Amerika
Heathrow	Frankfurt	Frankfurt	Frankfurt	Frankfurt	Paris
Frankfurt	Parijs	CDG	Istanbul	Heathrow	Madrid
Parijs	Heathrow	LHR	Heathrow	Zürich	Frankfurt
Newark	München	München	Parijs	Parijs	Heathrow
ORD, JFK	Dubai, Helsinki	Kopenhagen	München, Doha, Dubai, Cairo	Istanbul	Newark

Inhoud

- **Waarom is Schiphol zo belangrijk geworden als overstapluchthaven?**
- **Hoe sterk is de concurrentiepositie van Schiphol in de transfermarkt?**
- **Onzekerheden rond de houdbaarheid van de Schiphol-hub:**
 - **Dual hub systeem Air France-KLM**
 - **Emirates en andere rising stars**
 - **De factor Northwest-Delta**

Inhoud

- **Waarom is Schiphol zo belangrijk geworden als overstapluchthaven?**
- **Hoe sterk is de concurrentiepositie van Schiphol in de transfermarkt?**
- **Onzekerheden rond de houdbaarheid van de Schiphol-hub:**
 - **Dual hub systeem Air France-KLM**
 - **Emirates en andere rising stars**
 - **De factor Northwest-Delta**

Dual hub netwerk Air France-KLM

- 2003: Van single hub naar multi-hub netwerk
- Strategie Air France-KLM: opereren multi-hub netwerk
- Staatsgaranties
Nederlandse overheid en Air France-KLM:
 - 42 sleutelbestemming gegarandeerd tot 2009
 - 'gelijkwaardige' ontwikkeling Parijs Charles de Gaulle en Amsterdam Schiphol tot 2012

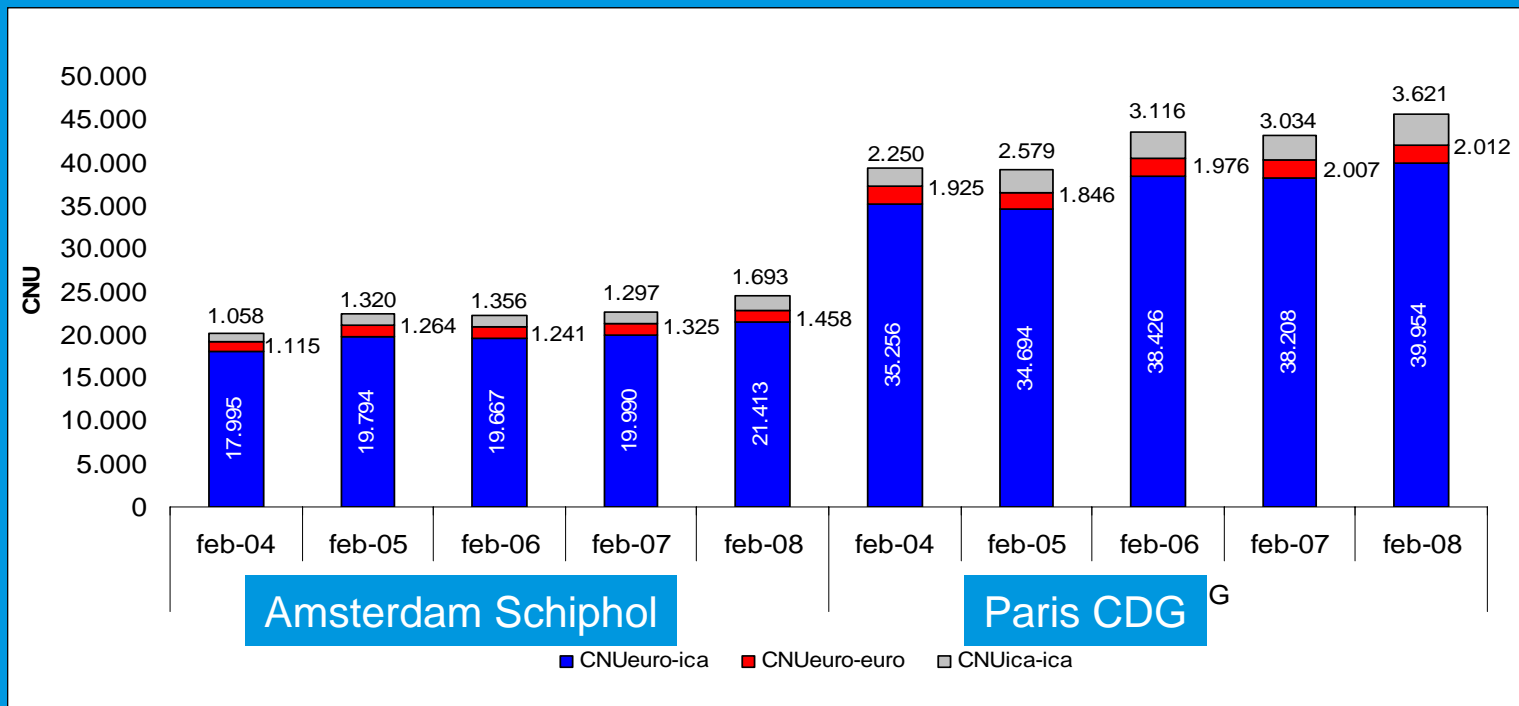

Toekomst Schiphol als hub in netwerk van Air France-KLM

- **Is er sprake van gelijkwaardige ontwikkeling van beide hubs?**
- **Wat kunnen we zeggen over de toekomstperspectieven van Schiphol als hub binnen Air France-KLM?**

Ontwikkeling beide hubs ongeveer gelijkwaardig tussen 2004 en 2008

Overstapmogelijkheden per week SkyTeam, feb. 2004-2008

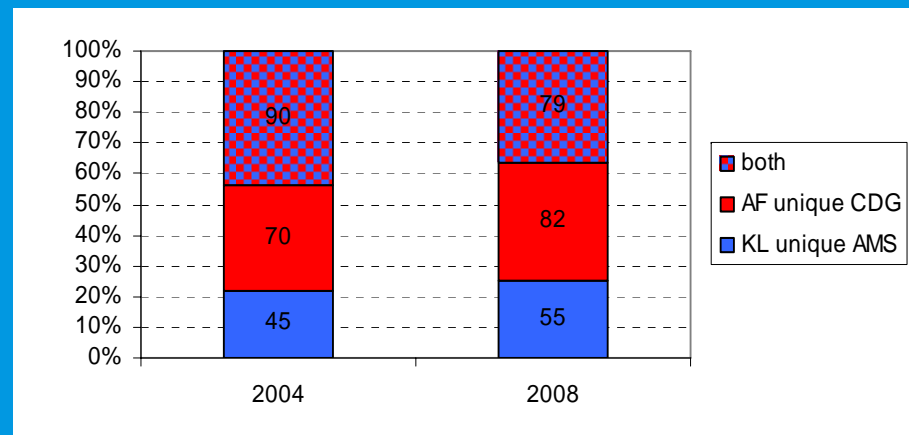

Bron:
SEO
(2008)

Wel vindt er specialisatie plaats tussen beide hubs

- Grote intercontinentale bestemmingen: beide hubs
- Kleine bestemmingen: 1 hub (zwaartepunt op Parijs)
- Geografische specialisatie groei:
 - Schiphol: Noord-Amerika, Azië, Frankrijk, NW-Europa
 - Parijs CDG: Latijns-Amerika, Afrika, Midden-Oosten, Zuidoost-Europa

% unieke en doublerende bestemmingen

Onzekerheden Schiphol binnen Air France-KLM

- Evolutie van hubs laat zien dat secundaire hub dichtbij een primaire hub op langere termijn zelden overleeft
 - BA Gatwick, Iberia Barcelona, Air France Clermont-Ferrand, AA Raleigh-Durham/Nashville, Alitalia Milaan
 - 'Dehubbing'/Downscaling vindt vooral plaats in tijden wanneer de vraag inzakt
 - Momenteel zakt de vraag naar luchtvervoer in
 - >meer bestemmingen vanaf 1 hub
- Parijs CDG heeft voordeel in de lokale markt op meeste intercontinentale routes
- Welke rol krijgt Schiphol indien Alitalia en eventueel Austrian tot Air France-KLM gaan behoren?
- Staatsgaranties lopen af
- Aanschaf A380 door Air France: consolidatie op Parijs?

Inhoud

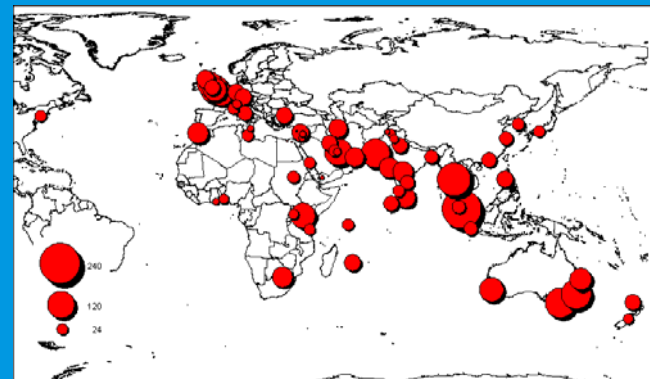
- **Waarom is Schiphol zo belangrijk geworden als overstapluchthaven?**
- **Hoe sterk is de concurrentiepositie van Schiphol in de transfermarkt?**
- **Onzekerheden rond de houdbaarheid van de Schiphol-hub:**
 - **Dual hub systeem Air France-KLM**
 - **Emirates en andere rising stars**
 - **De factor Northwest-Delta**

Externe onzekerheden

- Het boodschappenlijstje van Emirates op Dubai: 58 A380s, 42 B777s, 80 A350's, 30 A330's
 - Dubai: groei naar 120-180 miljoen passagiers
 - De vliegtuigstoel als 'rijpe grapefruit': stoelen moeten gevuld worden
 - Emirates vliegt op grote én kleine bestemmingen in Europa
 - Dit zijn precies de feederbestemmingen van KLM
- Maar Emirates is niet de enige nieuwe concurrent in opkomst:
 - Istanbul, Cairo, Jet Airways India, Helsinki, Abu Dhabi, Qatar
- Northwest-Delta fusie: hub-hub of hub-bypassing?
 - Onzekerheid rond belangrijke succesfactor Schiphol-hub

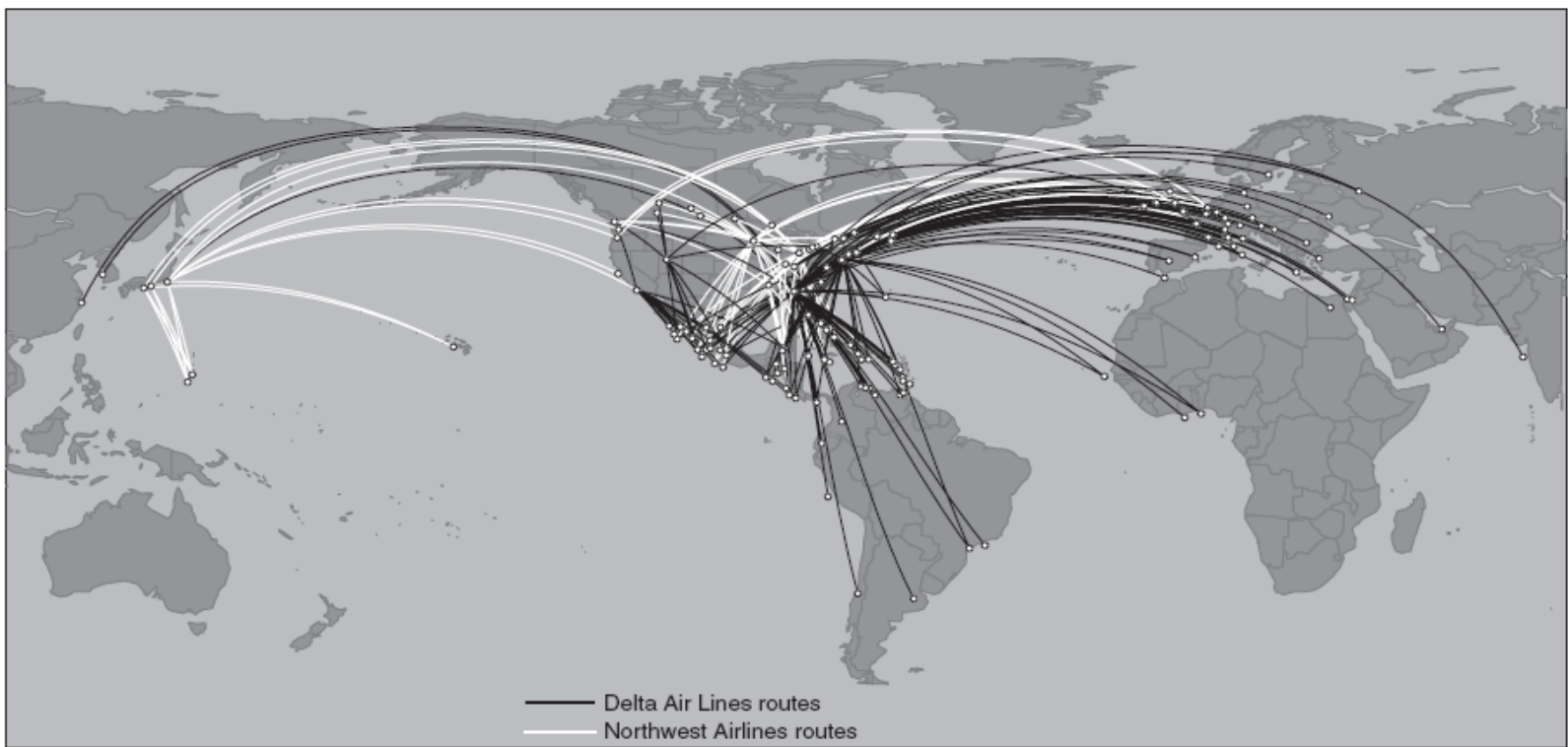
Netwerk Emirates op Dubai

Connecties via Dubai per luchthaven per week

Het Northwest 'hub-hub' systeem versus Delta 'hub-bypassing' systeem

Source: GAO analysis of DOT, map (MapInfo).

Hoe om te gaan met deze onzekerheden?

- Belangrijk voor Nederlandse samenleving is de netwerkkwaliteit: zo snel en goedkoop mogelijk reizen naar bestemmingen in de wereld
 - Hub operatie KLM is slechts een middel en geen doel op zich
- Discussie:
 - Wat is netwerkkwaliteit?
 - Hoe netwerkkwaliteit verankeren op Schiphol?
 - Onderzoeksagenda